

pro insipiente

Incipit Anselmus pro insipiente.

Obitati vtz

fit vel neganti quod sic aliqua talis natura: qua nihil maius cogitari possit tam esse illa huic dicit primo pbari qd ipse negas vel ambiges de illa ia habeat ea intellectu cu audiens illa dicit: id qd dicit intelligit deinde quia: qd intelligit necesse est vt no in solo intellectu: s etia in re sit. Et hoc ita probatur: quia maius est esse in intellectu et in re quam in solo intellectu. Et si illud in solo est intellectu maius illo erit: quicquid etiam fuerit in re ac si maius omnibus minus erit aliquo et non erit maius oibus qd vtiq; repugnat. Et ideo necesse e vt maius omnib; q est iam probatu est in intellectu non in solo intellectu: sed in re sit quomodo aliter maius omnibus esse non poterit. Responderi forsitan potest quod hoc iam esse dicitur in intellectu: meo non ob aliud nisi qua id quod dicitur intelligo. Nonne et quecumq; falsa ac nullo profus modo in seipsis existentia in intellectu habere similiter dici possem cu ea dicente aliquo: quecuq; ille diceret: ego intelligem nisi forte tale illud constat esse vt no eo modo quo etia falsa queq; vl dubia haberi possint in cogitacoe et ideo no dico illud auditu cogitare vel incogitacoe habere: sed intelligere et intelligitur habere q; scilicet licet no possim h aliter cogitare nisi intelligendo id est sciencia coprehendendo re ipa illud existere sed non hoc est. Primo quidem non h erat aliud idq; tempore pcedens habere rem in intellectu et aliud idq; tempore sequens intelligere rem esse vt sit de pictura que prius eu in animo pictorum deinde in opere. Deinde vix vnq; poterit esse credibile: cum dictum et auditum fuerit illud: no

eo modo posse cogitari non esse quo etiam potest non esse deus. Nam si no potest cur contra negantem: aut dubitantem quod sit aliqua talis natura tota ista disputatio assumpta est. Postremo qd tale sit illud vt non possit: nisi mox cogitatum indubitabilis existetie sue certo percipi intellectu indubio aliquo pbandum mihi est argumento non autem isto q; iam sit hoc intellectu meo cu auditum intelligo in quo similiter esse posse quecumq; alia incerta vel etiam falsa ab aliquo: cuius verba intelligeremur dicta adhuc puto et insuper magis si illa deceptus vt sepe fit credemur q istud nondum credo. Unde nec illud exemplum de pictore picturam q; factur; est iam intellectu habente satis potest huic argumento congrue. Illa enim pictura anteq; fieret in ipsa pictoris arte habetur et tale quippiam in arte artificis alius cuius nihil est aliud q; pars quedam intelligentie ipsius: quia et sicut sanctus augustinus ait: cum faber archam facturus in opere prius habet illam in arte: archa que fit in opere non est vita archa que est in arte vita e quia vivit anima artificis: in qua sunt ista omnia anteq; proferantur. Et quid enim in vivente anima vita sunt ista nisi q; nihil sunt aliud q; sciencia: vel intelligentia anime ipsius. Ac vero quicquid extra illa que ad ipsam mentis noscuntur pertinere naturam: aut auditum: aut excogitatum intellectu percipitur. Verum aliud est sine dubio: verum illud aliud intellectus ipse quo capitur: quo circa etiam si verum sit esse aliud quo maius quicq; nequeat cogitari: no tamen hoc auditum et intellectum: tale est: qualis nondum facta pictura in intellectu pictoris. Ihuc accedit illud: quod preteritum est superius q; scilicet illud oib; q cogitari possint maius qd nihil aliud posse esse dicitur: q; ipe deus. Taz ergo

scdm rem vel ex specie mihi vel ex gene
re notā cogitare auditū vʼ intellectū hʼre
non possū: q̄ nec ip̄m deū quē vtiq; ob
h̄ ip̄m etiā si eē cogitare possū. Necq; eīm
aut rē ip̄am noui aut ex alia possū con
cere simili q̄do q̄dez et tu talem asseris
illam vt esse non possit simile quicquā.
Nam si de homie aliquo mihi proisus
ignoto quē etiā eē nescire dicit tamē ali
ud audirē p̄ illā specialē generalem ve
notitiā q̄ qd sic hō vel hoies noui de il
lo quoq; scdm rē ip̄am que ē hō cogita
re posse ⁊ tamē fieri posset vt mētiente
illo q̄ diceret ip̄e quē ē cogitarē hō non
esset cū tamē ego de illo scdm veraz ni
hilomin⁹ rē nō q̄ esset ille hō sed q̄ ē hō
q̄libet cogitarē. Nec sic igit̄ vt hʼez fal
sū istud in cogitatōe vʼ intellectu habē
possū illud cū auditō dicit de aut aliō oi
bus mai⁹. Cū quādo illud scdm rē ve
rā mihiq; notā p̄t cogitare posse istō oi
nō nequeā p̄t vʼllū cogitari vex: si q̄dez
cū ita cogitā nō tā ip̄a vox q̄ res ē vti
q; vera h̄ eū lʼfaz son⁹ vʼ sillabaz q̄ vo
cis audite significatio cogitef: h̄ nō ita
vt ab illo q̄ nouit quid ea soleat voce si
gnificari a q̄ scilicet cogitā scdm rē vel
in sola cogitatōe verā. Clez vt ab eo q̄
illud nō nouit ⁊ solūmō cogitat secūdū
animi motū illi⁹ auditu vocis effectum
significatōemq; p̄cepte vocis conātem
effingere sibi qd mix est si vnq; rei veri
tate potuerit. Ita q̄ nec proisus alit̄ ad
huc in intellectu meo cōstat illud h̄i cū
audio intelligoq; dicētē esse aliud mai⁹
oibus q̄ valeāt cogitari h̄ de eo q̄ sum
ma illa natura itaz esse dicit̄ in intellectu
meo. Quod aut̄ ⁊ in re necessario eē in
de mihi p̄bat q̄ ibi fuerit q̄qd ē maius
in re illa erit ac si p̄ hoc nō erit illud ma
ius oibus qd vtiq; tā eē p̄batū ē in in
tellectu. Ad hoc respōdeo sic eē dicēdū
ē in intellectu qd scdm veritatē cuiusq;
rei nequit saltē cogitari et i h̄ in meo sic
esse nō denego. Sed qz p̄ h̄ eē q̄q; in re

nō p̄t nullaten⁹ obtinere illud ei esse ad
huc penit⁹ nō cōcedo q̄usq; mihi argu
mēto p̄bet in dubio qd q̄ eē dicit h̄: qd
mai⁹ oib⁹ alit̄ nō erit oib⁹ min⁹ si satis
attēdit cui loquat̄. Ego eīm nō duz di
co immo etiā nego vʼ dubito vlla re ve
ra eē mai⁹ illud nec aliud ei eē p̄cedo q̄
illud si dicēdū eē cū scdm vocē tm̄ au
ditā rē proisus ignotā sibi conat̄ anim⁹
effingere. Quō igit̄ inde mihi p̄batur
mai⁹ illud rei veritate subsistere qz p̄stet
illud mai⁹ oib⁹ eē cū id ego eouf; negē
adhuc dubitē ve cōstare vt ne intellectu
q̄dez vʼ cogitatōe mea eos saltē mō ma
ius ip̄m eē dicā q̄ dubia etiā multa sunt
et incerta. Prius eīm certū mihi necesse
est fiat reuera esse alicubi maius ip̄m: ⁊
tamen deinde ex eo qd maius ē oib⁹ in
scipō quoq; subsistere nō erit ambiguū
exempli grā. Aiunt qdam alicubi ocea
ni eē insulā q̄ ex difficultate vʼ poti⁹ ex
impossibilitate inueniēdi qd non est co
gnomināt aliq̄ pditū q̄q; fabulatur ml
to ampli⁹ q̄ de fortunatis insulis fertur
diuitiaruz deliciarumq; oīm inestabili
vbterate pollere nulloq; possessore aut
habitatoze yniuersis alijs quas incolūt
homies terris possidendoꝝ redūdāt a
vʼsq;quaq; p̄stare: h̄ ita esse dicat mihi
quispiā et ego facile: dictū in quo nihil
est difficultatis intelligā. Ac si tunc ve
lut consequēter adiūgat ac dicat nō po
tes vltra dubitare insulā illā oibus ter
ris prestātiozem vere esse alicubi in re q̄
in intellectu tuo nō ambigis esse ⁊ quia
prestātius est non in intellectu solo h̄ eti
am esse in re. Idē sic eā necesse est esse
qz nisi fuerit q̄cūq; aliā in re ē terra p̄stā
tior illa erit ac si ip̄a iam a te prestātior
et intellecta prestātior non erit. Si inq;
p̄ h̄ ille mihi velit astruere de insula illa
qd vere sit ambigēdū vltra nō esse: aut
iocari ip̄m credā aut nescio quē stultio
rem debeā reputare. Utrū me si ei cōce
dā an illū si se putet aliqua certitudine

... illud si dicēdū eē cū scdm vocē tm̄ au
ditā rē proisus ignotā sibi conat̄ anim⁹
effingere. Quō igit̄ inde mihi p̄batur
mai⁹ illud rei veritate subsistere qz p̄stet
illud mai⁹ oib⁹ eē cū id ego eouf; negē
adhuc dubitē ve cōstare vt ne intellectu
q̄dez vʼ cogitatōe mea eos saltē mō ma
ius ip̄m eē dicā q̄ dubia etiā multa sunt
et incerta. Prius eīm certū mihi necesse
est fiat reuera esse alicubi maius ip̄m: ⁊
tamen deinde ex eo qd maius ē oib⁹ in
scipō quoq; subsistere nō erit ambiguū
exempli grā. Aiunt qdam alicubi ocea
ni eē insulā q̄ ex difficultate vʼ poti⁹ ex
impossibilitate inueniēdi qd non est co
gnomināt aliq̄ pditū q̄q; fabulatur ml
to ampli⁹ q̄ de fortunatis insulis fertur
diuitiaruz deliciarumq; oīm inestabili
vbterate pollere nulloq; possessore aut
habitatoze yniuersis alijs quas incolūt
homies terris possidendoꝝ redūdāt a
vʼsq;quaq; p̄stare: h̄ ita esse dicat mihi
quispiā et ego facile: dictū in quo nihil
est difficultatis intelligā. Ac si tunc ve
lut consequēter adiūgat ac dicat nō po
tes vltra dubitare insulā illā oibus ter
ris prestātiozem vere esse alicubi in re q̄
in intellectu tuo nō ambigis esse ⁊ quia
prestātius est non in intellectu solo h̄ eti
am esse in re. Idē sic eā necesse est esse
qz nisi fuerit q̄cūq; aliā in re ē terra p̄stā
tior illa erit ac si ip̄a iam a te prestātior
et intellecta prestātior non erit. Si inq;
p̄ h̄ ille mihi velit astruere de insula illa
qd vere sit ambigēdū vltra nō esse: aut
iocari ip̄m credā aut nescio quē stultio
rem debeā reputare. Utrū me si ei cōce
dā an illū si se putet aliqua certitudine

insule illi⁹ essentiã astruxisse: nisi prius ipam pstantiã ei⁹ solũmõ sicut rez vere atq; indubie existẽtẽ nec vllaten⁹ sicut falsũ aut incertuz aliqd in intellectu: in eo esse docuerit hoc interim ad obiecta insipies ille respõderit cui cuz deinceps asserit tale esse mai⁹ illud vt nec sola cogitatõ valeat nõ eẽ: et h̄ rursus nõ aliunde pbat q̄ eo ipõ q̄ aliter nõ erit oĩbus mai⁹ idẽipm possit respõdere z dicere. Quãdo em̄ ego rei veritatẽ eẽ tale aliquid h̄ est mai⁹ oĩb⁹ dixi vt ex hoc mihi debeat pbari intatũ etiã reipa: id esse vt nec possit cogitari nõ esse. Quãdã prop̄ certissimo p̄mit⁹ aliq̄ pbãdũ est argumẽto aliq̄ superiorẽ h̄ eẽ maiorem ac meliorẽ oĩm q̄ sũt eẽ naturã vt ex hac alia iã possim⁹ oĩa pbare q̄bus necesse est ac q̄d mai⁹ meli⁹ eẽ illis oĩb⁹ nõ carere. Lũ aut̄ dicif qd sũma res ista nõ eẽ nequeat cogitari meli⁹ fortasse diceret qd nõ eẽ aliud etiã posse nõ eẽ nõ possit intelligi nã scdm̄ pp̄tetatẽ verbi istĩ fal- sa nequeunt intelligi q̄ possũt vtiq; eomõ cogitari quo deũ nõ eẽ insipies cogitavit et me quoq; eẽ certissime scio h̄z posse nõ eẽ nihilomin⁹ scio sũmũ xõ illud qd eẽ scilicet et de⁹ et eẽ z nõ eẽ non posse idubitanẽ rintelligo. Cogitare at̄ me nõ eẽ q̄diu eẽ certissime scio: nescio vtrũ possũm sed si possũ cur et nũqd aliud eadẽ certitudine scio. Si aut̄ nõ possũ nõ erit iã istud pp̄riũ deo. Letera libelli illi⁹ tã veraciter z tã p̄clare sũt magnificeq; distãtia tanta deniq; restricta vtilitate z piĩ ac facti affect⁹ intimo qdã odore flagrantia vt nullo mõ ppter illa q̄ virt⁹ recte quidẽ sensa h̄ min⁹ firmif argumẽtata sibi ista sint cõtẽpnẽda: h̄ illa poti⁹ argumẽtãda robusti⁹ ac si oĩa cũ ingẽti veneratõẽ z laude suscipiẽda.

Respõsio cõtra insipietem.

q̄ Quoniam nõ me rep̄hẽdit in hĩs dictis ille insipias cõtra quẽ sũ locut⁹ in meo opusculo: h̄ qdaz

nõ insipies z catholic⁹ p̄ insipiete sufficere mihi p̄t respõdere catholico. Dicis qdẽ q̄cũq; es q̄ dicis h̄ posse dicere insipiete qz nõ eẽ in intellectu aliqd suo maius cogitari nõ possit aliter q̄ qd scdm̄ veritatẽ cuiusq; rei neq; saltẽ cogitari z qd magis cõsequitur h̄ qd dico q̄ mai⁹ cogitari nõ possit ex eo qz in intellectu eẽ et in re q̄ p̄ditã isulã certissime ex eo cũ describit̄ verbis audies eã nõ ambigit in intellectu suo eẽ ego vero dico si quo mai⁹ cogitari nõ p̄t nõ intelligif vlt cogitat nec eẽ in intellectu vlt cogitatõẽ p̄fecto de⁹ aut nõ eẽ q̄ mai⁹ cogitari si possit aut nõ intelligif vel cogitat et nõ est in intellectu vlt cogitatõẽ. Qd q̄ falsuz sit fide z p̄sciẽtia tua p̄ firmissimo vtor argumẽtato. Ergo q̄ mai⁹ cogitari non p̄t vere intelligif z cogitat z eẽ in intellectu z cogitatõẽ. Quare aut vera nõ sũt qd⁹ conaris p̄tra pbare aut ex eis h̄ cõsequitur qd te cõsequẽter opinaris p̄cludere. Qd aut̄ putas ex eo qd intelligif aliqd q̄ mai⁹ cogitari neq; nõ cõseq̄ illud eẽ in intellectu: nec si est in intellectu ido esse in re ideo est in re. Lerte q̄ dico si vlt cogitari p̄t esse necesse est illud esse. Itã q̄ mai⁹ cogitari neq; nõ p̄t cogitari esse nisi siue initio. Quicqd aut̄ p̄t cogitari esse z nõ esse p̄ initũ potest cogitari eẽ. Itã q̄ mai⁹ cogitari neq; cogitare p̄t eẽ et nõ eẽ. Si q̄ p̄t cogitari eẽ illud ex necessitate eẽ. Ampli⁹ si vtiq; vel cogitari p̄t necesse eẽ illud eẽ. Null⁹ em̄ negãt aut dubitãt eẽ aliqd q̄ mai⁹ cogitari nõ possit negat vel dubitat qz si esset nec actu nec intellectu posse non eẽ. Aliter nãq; nõ eẽt: q̄ mai⁹ cogitari non posset: h̄ qdãd cogitari p̄t z nõ est si eẽt posset vlt actu vlt intellectu nõ eẽ. Quare si nihil cogitari p̄t nõ p̄t nõ eẽ q̄ maius cogitari nequit. Sz ponam⁹ nõ eẽ si vlt cogitari valet: aut qdãd cogitari p̄t z nõ eẽ si eẽt h̄ eẽt q̄ mai⁹ cogitari si possit qd nimis eẽ absurdũ. Falsum est igitur

Anselmi

pt nullaten⁹ obtinere illud
 ac penit⁹ nõ cõsuo dũsẽ
 eto p̄fẽt in dubio qdã dẽ
 ai⁹ oĩb⁹ aliã nõ erit oĩb⁹ m̄
 tẽdit cui loquit. Ego em̄
 immo etiã nego vlt dubio
 eẽ mai⁹ illud nec aliud aliã
 ud si dicẽdũ eẽ nõ scdm̄
 tã rẽ p̄ofusignã sibi conã
 fingere. Quãdã inde mihi
 ai⁹ illud reverentẽ suscipit
 id mai⁹ oĩb⁹ eẽ tã id ego cogitã
 huc dubitẽ cõtare vt ne
 tes vlt cogitatõẽ mea cos falã
 s ipm eẽ dicã q̄ dubiã etiã
 incerta. Prius em̄ certũ mihi
 fiat reuera esse alibi manũ
 men deĩ de ex eo qd manũ
 sũ quoq; suscipit nõ erit
 mpli⁹ ḡra. Simã adã alibi
 eẽ insulã q̄ ex vultate vlt
 possibilitate inveniãdã qd nõ
 vniãr aliq̄ p̄dũ q̄q; sũt
 mpli⁹ q̄ de sũmãtã m̄
 itariũ delinãtũq; oĩm
 ritate pollere nulloq; possit
 itatore vniãtã aliã q̄
 nes terris possidẽtoẽ
 quãq; p̄stare: h̄ ita esse
 diã et ego facile dicitũ
 fficultatis intelligã. Si
 nsequẽter adiũgat ac
 tra dubitare insulã illi
 stãtioẽm vere esse
 lectu tuo nõ ambigãtẽ
 tius est non in intellectu
 e in re. Itã sic eẽ necesse
 fuerit q̄cũq; alia in re
 la erit ac si ipãam z re
 ellecta p̄stãtoẽ non erit
 le mihi velit astruere
 cre sit ambigãdũ vltã nõ
 n ipm credã aut nec
 debeat reputare. Itã
 illũ si se putet aliq̄

nō esse aliquid: quo maius cogitari nō possit si vel cogitari potest multo itaq; magis si intelligi et in intellectu esse p̄t. Plus aliquid dicā p̄caldubio quicqd̄ alicubi aut aliquādo non est etiā si ē alicubi aut aliquādo potest tamē cogitari nunq; te nusq; esse: sicut non est alicubi aut aliquādo. Nam quod heri non fuit et hodie est sicut heri non fuisse intelligit: ita nunq; esse subintelligi potest: et quod h̄ non est alicubi est sicut non est h̄ ita potest cogitari nusq; esse. Similiter cuius partes singule nō sūt vbi aut quādo sunt alie partes eius omnes partes et ideo ip̄m totū possūt cogitari nunq;: aut nusq; esse. Nam et si dicat̄ temp̄ semper esse aut mūdus vbiq; non tamē illd̄ totum semp̄ aut iste semp̄ est vbiq; et sicut singule partes tēporis nō satis quādo alie sunt: ita possunt esse nunq; cogitari et singule mūdi partes: sicut nō sūt vbi alie sunt ita subintelligi possūt nusq; esse: sed et quod partibus iūctum est cogitatione dissolui et nō esse p̄t. Quare quicquid alicubi aut aliquādo totū non est etiā si est potest cogitari nō esse: ac quo maius cogitari nequit si est non potest cogitari nō esse alioquin: si ē non est quo maius cogitari non possit quod non conuenit. Nullaten; q; alicubi: aut aliquādo totū non est sed semp̄ et vbiq; totū est. Putas ne aliquaten; posse cogitari vel intelligi aut esse in cogitatione vel intellectu de quo h̄ intelligūtur. Si em̄ non potest non de eo possūt h̄ intelligi quod si dicat̄ non intelligi et non eē in intellectu q; non penitus intelligitur dic̄ quia qui non potest intueri purissimā lucis solis non videt lucem diei que non est nisi lux solis certe vel hactenus intelligit et est in intellectu quo maius cogitari nequit vt h̄ de eo intelligentur. Dixi itaq; in argumētatione quā resp̄hendis q; cū insipiens audit p̄ferri quo maius cogitari non p̄t intelligit quod au-

dit. Triq; si non intelligit si nota lingua dicit aut nullū aut nimis obrutū habet intellectū. Deinde dixi quia si intelligit est in intellectu an non est in nullo intellectu quod necessario in rei veritate esse mōstratū est. Sed dicis quia si est in intellectu non tamē consequit̄ q; intelligitur. Vide q; cōsequit̄ esse in intellectu ex eo quia intelligit. Sic em̄ quod cogitatur cogitatione cogitat̄ et q; cogitatione cogitat̄ sicut cogitatur sic est in cogitatione: ita quod intelligitur intellectu intelligitur et quod intellectu intelligitur sicut intelligit sic est in intellectu. Quid hoc planius. Postea dixi quia si est vel in solo intellectu potest cogitari et in re qd̄ maius ē. Si ergo in intellectu solo est idip̄m scilicet quo maius non potest cogitari est quo maius cogitari potest rogo quid consequētius: an enim si est vel in solo intellectu non potest cogitari esse in re: aut si potest: nonne qui hoc cogitat aliud cogitat maius eo si ē in solo intellectu. Quid ergo cōsequētius: q; si quo maius cogitari nequit est in solo intellectu idem esse: quo maius cogitari possit. Sed vtiq; quo maius cogitari potest in nullo intellectu ē: q̄ maius cogitari non possit. An ergo nō sequitur quo maius cogitari nequit si ē in illo intellectu non est in solo intellectu si em̄ est in solo intellectu ē quo maius cogitari potest quod non conuenit. Sed tale est maius ac si aliquis insulā oceanī omnes terras sua fertilitate vincētem que difficultate immo impossibilitate inueniēdi qd̄ nō est pd̄tā nō oīat. Dicat idcirco nō posse dubitari vere eē in re q; verbis descriptā facile quis intelligit fidens loquor q; si q; non venit nisi aut re ip̄a aut sola cogitatione existēs quod maius cogitari nō possit cui aptare valeat connexionē hui; mee argumentationis inueniā et dabo illi pd̄tā insolā amplius non pd̄dā. Palā aut̄

non potest cogitari maius
non esse: qd̄ tā certa rōe
aut nullaten; q; alicubi: aut
aliquādo totū non est etiā si
est potest cogitari nō esse: ac
quo maius cogitari nequit si
est non potest cogitari nō esse
alioquin: si ē non est quo
maius cogitari non possit quod
non conuenit. Nullaten; q;
alicubi: aut aliquādo totū
non est sed semp̄ et vbiq;
totū est. Putas ne aliquaten;
posse cogitari vel intelligi
aut esse in cogitatione vel
intellectu de quo h̄ intelligūtur.
Si em̄ non potest non de eo
possūt h̄ intelligi quod si
dicat̄ non intelligi et non eē
in intellectu q; non penitus
intelligitur dic̄ quia qui
non potest intueri purissimā
lucis solis non videt lucem
diei que non est nisi lux solis
certe vel hactenus intelligit
et est in intellectu quo maius
cogitari nequit vt h̄ de eo
intelligentur. Dixi itaq; in
argumētatione quā resp̄hendis
q; cū insipiens audit p̄ferri
quo maius cogitari non p̄t
intelligit quod au-

tam videt quo nō valet cogitari maius
 nō posse cogitari nō esse: qd̄ tā certa rōe
 veritatis existit aliter esse nullaten⁹ exi-
 steret Deniq; si q̄s dicit se cogitare illd̄
 nō esse dico q; cū h̄ cogitat: aut cogitat
 aliqd̄ quo maius cogitari nō possit aut
 nō cogitat quod si non cogitat: nō cogi-
 tat nō esse quod nō cogitat. Si vero co-
 gitat vtiq; cogitat aliqd̄ quod nec cogi-
 tari possit nō esse. Si em̄ posset cogita-
 ri nō esse cogitari posset habere p̄ncipi-
 um et finē sed h̄ non p̄t Qui ergo illud
 cogitat aliqd̄ cogitat. Quod nec cogi-
 tari non esse possit h̄ vero q̄ cogitat non
 cogitat idip̄m esse alioquin cogitat: qd̄
 cogitari nō p̄t. Non igit̄ p̄t cogitari nō
 esse quo maius nequit cogitari. Quod
 aut̄ dicit q; cū dicit quod sūma res ista
 nō esse nequeat cogitari melius fortasse
 diceret q; nō esse aut etiā posse nō eē nō
 possit intelligi poti⁹ dicēdū fuit nō pos-
 se cogitari Si em̄ dixissem rē ip̄am non
 posse intelligi nō esse fortasse tu ip̄e qui
 dicit q; scdm̄ pp̄rietatē verbi istius fal-
 sa nequeūt intelligi abiceres: nihil qd̄ ē
 posse intelligi nō est falsū est em̄ nō esse
 quod est quare nō est pp̄riū deo nō pos-
 se itelligi nō esse. Quod si esset aliquid
 eorū que certissime sūt p̄t intelligi nō eē
 similiter et alia certa nō esse posse intel-
 ligi: sed h̄ vtiq; non p̄t obici de cogita-
 tōe si bene consideret. Itā et si nllā que
 sūt possūt intelligi nō esse oia tñ possūt
 cogitari non esse p̄ter id quod sūme est
 Illa quippe oia z sola possūt cogitari n̄
 esse q̄ initiū aut finē aut partium habēt
 coniūctōem z sicut iā dixi q̄cqd̄ alicubi
 aut aliqn̄ totū nō est illud vero solū nō
 p̄t cogitari nō esse in quo nec initiū nec
 finē nec partiū coniūctōem et q; nō nisi
 semp̄ et vbiq; totū vlla inuenit cogita-
 tio. Scito igit̄ q; potes cogitare te non
 esse q̄diu esse certissime scis qd̄ te miroz
 dixisse nescire. Abulta nāq; cogitamus
 uō esse q̄ scimus esse et multa esse q̄ non

esse scimus nō existimādo sed vngēdo
 ita esse cogitamus. Et quidē possum⁹ z
 istud scimus et nō possum⁹ cogitare ali-
 qd̄ nō esse q̄diu scim⁹ esse: q; simul z il-
 lud possum⁹ et istud scim⁹ et non possum⁹
 cogitare nō esse q̄ diu scim⁹ eē: q; nō
 possum⁹ cogitare esse simul et nō eē.
 Si q̄s igit̄ sic distiguat hui⁹ plationis
 has duas sētētias intelliget nihil q̄diu
 esse scif̄ posse cogitari nō esse: z q̄cqd̄ ē.
 p̄ter id quo mai⁹ cogitari neq̄t etiā cum
 scif̄ esse posse cogitari non esse. Sic igit̄
 et pp̄riū est deo nō posse cogitari nō eē
 et tamē multa p̄t cogitari q̄diu sūt nō
 esse. Quō tñ dicat cogitari de⁹ nō eē in
 isto libello puto sufficiēter esse dictum.
 Qualia vero sint et alia: q̄ mihi obici-
 p̄insipiente facile est dephēdere vel paz-
 sapiēti et ideo id ostēdere sup̄sedēdum
 existimauerā h̄ quō audio q̄busdā ca-
 gētib⁹ aliud p̄tra me valere videri pau-
 cis de illis cōmētorabo. p̄amū quod
 sepe repetis me dicere q; quod est mai⁹
 oib⁹ in intellectu z si est in intellectu est
 et in re. Aliter em̄ oib⁹ mai⁹ nō esset oib⁹
 bus mai⁹ nusq; in oib⁹ dictis meis inue-
 nit tal̄ pbatio. Itō em̄ idē valet qd̄ die-
 cif̄ maius oib⁹ et quo mai⁹ cogitari ne-
 quit ad pbādū q; est in re quod dicitur
 Si q; cū dicat q̄ mai⁹ cogitari nō possit
 nō esse aliud in re: aut posse nō esse: aut
 vel nō esse posse cogitari facile refelli p̄t
 Itā qd̄ nō est p̄t nō esse et q; non esse p̄t
 cogitari p̄t nō esse. Quicqd̄ aut̄ cogita-
 ri p̄t nō esse si est nō est: q̄ mai⁹ cogitari
 nō possit. Quod si nō est vtiq; si eēt nō
 esset q̄ mai⁹ nō possit cogitari. Sed dia-
 ci nō p̄t q; quo mai⁹ nō possit cogitari:
 si ē nō est q̄ mai⁹ cogitari nō possit: aut
 si esset nō esset q̄ nō posset cogitari ma-
 ius Patet q; nec nō ē nec p̄t nō eē aut
 cogitari nō esse aliter em̄ si est non ē qd̄
 dicit̄ z si esset nō esset. Hoc autem non
 tā facile pbari posse videt̄ d̄ eo qd̄ mai⁹
 dicit̄ oib⁹. Itō em̄ ita pz q; nō eē co-

Inselmi

it. Aliq; si non intelligit
 icif̄ aut nulli aut nimis ex-
 tellectū Deinde vti quā si
 it in intellectu an non est ar-
 rēu quod necessario in re
 nōstrā est. Sed dicit quā si
 ellectu non tam consequat̄ q;
 ur. Tūc q; cōsequat̄ est in
 re quā intelligit. Sic em̄
 cogitatur cogitatur q; q;
 cogitat sicut cogitatur sic
 ratione: ita quod intelligitur
 intelligitur et quod intelligen-
 gatur sicut intelligit est in
 re. Quod hoc planus. Postea
 est vel in solo intellectu p̄t
 esse et in re q̄ mai⁹ ē. Ergo
 lectu solo est idip̄m solū
 vti potest cogitari est quō
 vti potest cogitari est quō
 in si est vel in solo intellectu
 cogitari est in re q̄ p̄t
 qui hoc cogitat aliud cogita-
 si ē in solo intellectu. Quod
 ventus: q; si quo maius cogi-
 t̄ est in solo intellectu idē
 cogitari possit. Sed vtiq;
 cogitari potest in mille
 ai⁹ cogitari non possit. Si
 ritur quo maius cogitari
 illo intellectu non est in
 em̄ est in solo intellectu
 cogitari potest quod non
 tale est maius ac si ab
 ni omnes terras sua
 m que difficultate
 te iuveniēdi qd̄ nō est
 it idcirco nō posse
 q; verbis dicit̄ h̄c
 p̄t fidens loquit̄ q; si
 si aut̄re ip̄a aut sola
 quod maius cogitari nō
 are valeat cōmētorā
 cētatis inueniā z do
 tā amplius non p̄t

Liber Anselmi

gitari potest nō ē maius oibus que sūt:
sicut qz non ē: quo maius cogitari non
possit: nec sic ē indubitabile qz si est ali-
qd maius oibus nō ē aliud q̄ quo ma-
ius nō possit cogitari: aut si esset nō eēt
similiter aliud: qm̄ certū ē de eo qd̄ dici-
tur quo maius cogitari nequit. Quid
em̄ si quis dicat esse aliqd̄ maius oibus
que sunt: et idip̄m tamen posse cogitari
non esse et aliud maius esse: etiam si nō
sit posse tamen cogitari an h̄ sit apte in-
ferri potest. Non ē ergo maius oibus
que sūt sicut vbi aptissime diceret̄ ergo
nō ē quo maius cogitari nequit. Illud
namqz alio indiget argumēto q̄ h̄ q̄ di-
cit̄ oibus mai⁹. In isto vero nō est op⁹
alio q̄ h̄ ip̄o q̄ sonat: quo maius cogita-
ri nō possit: ergo si non similiter potest
pbari de eo quod maius oibus dicitur
quod de se per seip̄m pbat quo maius
nequit cogitari iniuste me resp̄ndisti di-
xisse quod non dixi cū tm̄ differat ab eo
quod dixi: Si vero vel post aliud argu-
mētum potest nec sic me debuisti repre-
hendere dixisse quod pbari p̄t. Utrum
autē possit facile pp̄di qui h̄ posse quo
maius cogitari nequit cognoscit nulla-
tenus em̄ potest intelligi quo mai⁹ cogi-
tari non possit nisi id quod soluz oibus
ē maius. Sicut ergo quo maius cogita-
ri nequit intelligit̄ et est in intellectu: et
idō esse in rei veritate asseritur: sic quod
maius dicit̄ oibus intelligi et esse in in-
tellectu et idcirco re ip̄a esse ex necessita-
te cōcludit̄. Elides ergo q̄ recte me cō-
parasti stulte illi q̄ h̄ solo quod descrip-
ta intelligeret̄ pditam insulā esse vellet
asserere. Quod aut̄ obicit̄ quelibet fal-
sa vel dubia similiter posse intelligi cē
in intellectu quēadmodū illud qd̄ dice-
bam miro: q̄ h̄ sensisti contra me dubi-
um pbari volētem cui primū h̄ sat erat
vt quolibet mō illud intelligi z eē in in-
tellectu ostenderet̄ q̄tus cōsequēter cō-
siderat̄ vtrū esset in solo intellectu ve-

lut falsa: an et re vt vera. Nam si falsa z
dubia: hoc mō intelligūt̄ et sūt in in-
tellectu quod cū dicitur audiens intel-
ligit quid dicit̄ significet: nihil p̄hibet
quod dixi intelligi et esse in intellectu q̄:
modo aut̄ sibi cōueniant qd̄ dicit̄: quod
falsa dicit̄ aliquo quecūqz ille diceret
intelligeres z quia illud qd̄ nō ē eo mō
quo etiam falsa habēt̄ur in cogitatione
non dicens auditū cogitare aut in cogi-
tatōe h̄re sed intelligere et in intellectu
habere: quia scilicet non possū h̄ aliē co-
gitare nisi intelligēdo id est sciētia con-
prehēdēdo re ip̄a illud existere quō in-
quā conueniāt et falsa intelligi et intel-
ligere esse sciētia cōprehendere existe-
re aliud nil ad me tu videris. Quod si
et falsa aliquo mō intelligūt̄ur z nō om-
nis sed cuiusdam intellectus ē hec diffi-
nitio nō debui resp̄ndi: quia dixi q̄ ma-
ius cogitari non possit intelligi et in in-
tellectu esse etiam ante q̄ certū esset re ip̄-
sa illud existere. Deinde quod dicit̄ vt
nunq̄ posse esse credibile cū dicit̄ et au-
ditum fuerit istud nō eo modo posse co-
gitari non esse quo etiam potest cogita-
ri non esse deus resp̄deant pro me qui
v̄ paruam sciētiā disputādī argumē-
tandiqz attigerūt. An em̄ rōnabilē ē vt
idcirco neget aliquis quod intelligit qz
esse dicit̄ id quod id negat quia non in-
telligit aut si aliquādo negat̄ qd̄ aliq̄te-
nus intelligitur et idem est illi quod n̄:
latenus intelligitur: nonne facilius pba-
tur quod dubium est de illo quod in ali-
quo qm̄ de eo quod in nullo est intel-
ctu: quare nec credibile potest esse idcir-
co quemlibet negare quo maius cogita-
ri nequit quod auditum aliquaten⁹ in-
telligit quia negat̄ deū cuius solum n̄:
lo mō cogitat. Ac si z illud quia nō om-
nino intelligit̄ negat̄ minime tamē fa-
cili⁹ id qd̄ aliq̄mō q̄ id q̄ n̄lo mō itelli-
git̄ pbat̄. Nō ergo irrōnabiliter contra
insipientem ad probādū deū esse attuli

prom

non possit: cū illu-
modo intelligere
p̄bas quo ma-
nō tale esse qual
in intellectu picto-
Non enim ad h̄ p̄li
vt tale illud de
vt al-
sed tm̄ vt ali-
quod esse non intelli-
Item quod
cogitari nequit (om̄
vel et specie notaz
vel intellectibabe
rem noscā nec
conuincere palā
qm̄ nāqz om̄e m-
maiori est simile maiori bo-
Paret cuiuslibet
quia de minoribus
concedendo et h̄
potest mult
quod n̄ po-
cogitari. Quis em̄
nō potest maḡ si ne-
esse qd̄ cogitat̄ falser si b-
quod initium et finē h̄
melius esse bonus quod lic-
non tamen desinat z sicut ista
esse melius ill-
habet nec intū etiaz
per p̄sens transeat a-
ita sit in re aliq̄ huiusmodi
vādet tamē eo melius eē ad
indiget vel cogitar ma-
an hoc cogitā non p̄t-
hoc ex h̄s tribus manā co-
id quod maius cog-
est igit̄ vnde possit con-
maius cogitari nequit. Sic
velli p̄t insipiens qui factā
non recipit si negat̄ quomā
non valet et h̄s rebus co-
quā catolice h̄ negat̄
quia inuisibilis et a creatu-
que facta sūt intellecta

proinsipiente

quo magis cogitari non possit: cū illud
 nullo mō istud aliquo modo intelligeret
 Quod vero tāstudiose p̄bas quo ma-
 ius cogitari nequit nō tale esse qual nō
 dum facta pictura in intellectu pictoris
 sine causa fit. Non enim ad h̄ ptuli pi-
 cturam precogitatam vt tale illud de q̄
 agebat vellem asserere sed tm̄ vt aliq̄d
 esse in intellectu quod esse non intelli-
 getur possem ostendere. Item quod di-
 cis quo maius cogitari nequit scdm rez
 vel ex genere tibi vel ex specie notaz te
 cogitare auditum vel intellectū habere
 nō posse qm̄ nec ipam rem nosci: nec eā
 ex alia simili potest conuincere palā est
 rē aliter sese habere qm̄ nāq̄ om̄e min⁹
 bonum intātum est simile maiori bono
 in quātū est bonum. Patet cuiuslibet ra-
 tionabili menti quia de minoribus bo-
 nis ad maiora descendendo ex hijs q̄
 bus aliud maius cogitari potest multū
 possumus conicere illud quo nihil po-
 test mai⁹ cogitari. Quis em̄ verbigra-
 tia vel h̄ cogitare nō potest etiaz si non
 credat in re esse qd̄ cogitat scilicet si bo-
 num est aliq̄d quod initium et finē ha-
 bet multo melius esse bonuz quod licet
 incipiat non tamen desinit z sicut istud
 illo melius est ita istud esse melius illd̄
 quod nec finem habet nec initū etiaz si
 semp de preterito per psens transeat ad
 futurū et siue sit in re aliq̄d huiusmodi:
 siue non sit valde tamē eo melius eē: ad
 quod nullo mō indiget vel cogitur mu-
 tari vel moueri an hoc cogitari non p̄t:
 aut non est hoc ex hijs tribus maius co-
 gitari valet conicere id quod maius co-
 gitari nequit. Est igit̄ vnde possit con-
 uinci quo maius cogitari nequeat. Sic
 itaq̄ facile refelli p̄t insipiens qui sacrā
 auctoritatē non recipit si negat quo ma-
 ius cogitari non valet ex hijs rebus co-
 nici posse. At si quis catholicus h̄ neget
 meminerit quia inuisibilia dei a creatu-
 ra mundi per ea que facta sūt intellecta

conspiciuntur sempiterna quoq̄ ei⁹ vir-
 tus et diuinitas. Sed etsi verū eēt non
 posse cogitari vel intelligi illud q̄ mai⁹
 nequit cogitari: non tamē falsum esset
 quo mai⁹ cogitari nequit cogitari pos-
 se z intelligi. Si em̄ nil phibet dici ines-
 fabile licet illud dici non possit qd̄ ines-
 fabile dicitur et quēadmodum cogitari
 non possit cui cōuenit non cogitabile di-
 ci ita cum dicī quo nil maius valet co-
 gitari p̄culdubio quod auditur cogita-
 ri et intelligi potest etiam si res illa co-
 gitari nō valeat aut intelligi: quo mai⁹
 cogitari nequit. Nam etsi quisq̄ est tā
 insipiens vt dicat non esse aliq̄d q̄ mai⁹
 nō possit cogitari: non tamē ita erit im-
 prudens vt dicat se non posse intelligen-
 re aut cogitare quid dicat aut si quis ta-
 lis inuenitur non mō sermo eius est re-
 spuendus sed et ip̄e cōspuēdus. Quis
 quis igitur negat aliq̄d esse quo maius
 nequeat cogitari vtq̄ intelligit z cogi-
 tat negatōem quam facit quoniam ne-
 gationem intelligere: aut cogitare non
 potest sine partibus ei⁹: pars aut̄ eius
 est quo maius cogitari nō potest. Qui-
 cunq̄ igit̄ h̄ negat intelligit et cogitat:
 quo maius cogitari nequit. Palaz aut̄
 est quia similiter potest cogitari et intel-
 ligi quod non potest non esse mai⁹ ve-
 ro cogitat qui h̄ cogitat q̄ qui cogitat:
 q̄ possit non esse. Lum ergo cogitat qd̄
 maius non possit cogitari si cogitat qd̄
 possit cogitari maius sed nequit idēz si-
 mul cogitari et nō cogitari. Quare qui
 cogitat quo maius non possit cogitari:
 non cogitat quod possit: sed qd̄ nō pos-
 sit non esse. Quapropter necesse est esse
 quod cogitat quia quicquid non eē po-
 test non est quod cogitat puto quia mō
 strauit me non infirma sed satis necessa-
 ria argumentatione probasse in p̄fata
 to libello re ipsa existere aliq̄d quo ma-
 ius cogitari non possit: nec eam alicu-
 ius obiectionis infirmari firmitatem.

De miseria hominis

Tantam enim vim huius probationis in se continet significatio ut huiusmodi quod dicitur ex necessitate eo ipso quod intelligitur vel cogitatur et reuera probetur existere et id ipsum esse quicquid de diuina substantia oportet credere. Credimus namque de diuina substantia quicquid absolute cogitari potest melius esse quam non esse. Verbi gratia. Melius est esse eternum quam non eternum: bonum quam non bonum. Immo bonitatem ipsam quam non bonitatem ipsam. Nullum autem huiusmodi non esse potest: quo maius aliquid cogitari non potest necesse est igitur esse quo maius cogitari non potest esse quicquid de diuina essentia credi oportet. Gratias ago benignitati tue et in reprobatione et in laude opusculi mei. Cum enim ea que tibi digna susceptione videntur tanta laude extulisti satis apparet: quia que tibi infirmam visam sunt beniuolentia non maliuolentia reprehendisti.

Explicit anselmus in sapientie.

Incipit opusculum beati Anselmi Episcopi Cantuariensis ordinis Sancti benedicti: De miseria hominis.

Erret me vita

mea. Namque diligenter discussa apparet mihi aut peccatum: aut sterilitas fere tota vita mea: et si quid fructus in ea videtur: sic est aut simulatum aut imperfectum: aut aliquo modo corruptum ut possit aut non placere aut displicere deo. Ergo o peccator: vita tua iam non fere tota aut in peccato est: aut dampnabilis: aut in fructuosa: et contempnibilis. Scilicet quid sepe in fructuosa a dampnabili: utique si est in fructuosa: est et dampnabilis. Constat enim et verum est: quod veritas dei dixit: omnis arbor que non facit fructum bonum excidit. et in ignem mittitur. Denique si quod ago utile proorsus nulla illud compono alimentis corporis quibus abutor. Sed quis pascit pecus: quod nec tamen potest:

quod consumitur et tamen tu benignus deus tu nutris et expectas tuum inutilem verum et fetentem peccatis quam tollerabilius canis putridus fetet hominibus: quam anima peccatrix deo quam infeliciter ista deo quam ille hominibus: heu non hominem sed obproprium homini vilis pecore peius cadauere. Tede anima mea vite mee: viuere erubescere: mori propter meum. Quid ergo restat tibi o peccator: nisi si in tua tota vita plores totam vitam tuam: ut ipsa tota se ploret totam. Sed est in hac anima mea miserabiliter mirabiliter et mirabiliter miserabiliter: non tamen dolet quantum se non scit: sed sic secura torpet velut quod patiat ignoret. Anima sterilis quod agis quod torpes anima peccatrix. Dies iudicium venit: iuxta est dies domini magnus iuxta et velox minis: dies ire: dies illa: dies tribulationis et angustie: dies calamitatis et miserie: dies tenebrarum et caliginis: dies nebule et turbidinis: dies tume et clangoris. Vox diei domini amara. Quid dormitas anima tepida et digna euomere: quod dormitas quod non expugiscit quod non tremat ad tamen tonitruum non dormit sed mortuus est. Arbor in fructuosa vbi sunt fructus tui arbor digna securi et igne: digna succidi et succedi que sunt fructus tui: utique spiritus pungentes et amara peccata que vitina sic te penitendo pungeret ut conurgeretur sic amara resceret ut euanesceret forsitan paruus quod putas peccatum aliquid vitina districtus iudex paruus existimaret aliquod peccatum. Sed heu me nonne omne peccatum pro peccato deum exhonorat. Ad ergo peccatum peccator audebat dicere paruus. Deus enim exhonorate quando est paruus. Signum aridum et inutile eternis ignibus dignum quod respondebis in illa die cum eriget a te usque adiectum oculi omne tempus viuendi tibi impensum qualiter fuerit a te expensum. Tunc quippe condempnabilis quicquid fuerit inuentum in te operis vel ociosi sermonis et silentij usque ad minima cogitationem: etiam quod vix isti si non